

*Косенко А. В.,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича**Марущак Є. О.,**студентка V курсу кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу**факультету іноземних мов**Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

ТИПОЛОГІЯ ТА ФУНКЦІЇ ІНВЕРСІЇ НА МАТЕРІАЛАХ ТВОРІВ СОМЕРСЕТА МОЕМА

Анотація. Статтю присвячено дослідженню особливостей уживання інверсії як специфічного стилістичного прийому у творах Сомерсета Моема «Нескорена» та «Лев'яча шкура». Особлива увага приділяється аналізу такої синтаксичної конструкції, як інверсія. Феномен інверсії можна розпізнати в англійській мові за допомогою порушення прямого порядку слів у реченні, тобто передуюванню присудка підмету. Нестандартний порядок слів застосовується в деяких конструкціях або в разі необхідності виділення якогось слова.

Новизна статті полягає у вивченні феномену інверсії крізь призму функціонування інвертованих речень, оскільки показано, що автори залежно від своїх намірів активно використовують інверсію для створення різних типів смислового забарвлення творів. Інверсія займає чи не провідну позицію серед стилістичних прийомів, які автори використовують для пробудження почуттів та фантазії читача. Це може бути зумовлено тим, що автори за допомогою порушення звичного порядку слів намагаються донести до читачів важливу інформацію, винести на перший план саме ту інформацію, яку вони хочуть донести до читачів, а не ту, до якої читач може сам дійти за допомогою своїх міркувань.

Незважаючи на те, що англійська мова є аналітичною, у ній є фіксований порядок слів, спостерігається багато різних прикладів перестановки членів речення, як, наприклад, у художній літературі. Інверсію дуже часто можна спостерігати в художній літературі, де вона активно використовується для збагачення, прикрашення, емоційного посилення окремих речень і надання яскравості тексту.

У статті детально розглянуті інвертовані речення у творах Сомерсета Моема «Нескорена» та «Лев'яча шкура». Особлива увага приділена типології інверсії, описані різні види граматичної та стилістичної інверсії. Основний акцент поставлений на дослідженні функціонування інвертованих речень у творах «Нескорена» та «Лев'яча шкура». На прикладі інвертованих речень із даних творів показано, що залежно від типу інверсії й інтенцій автора вона може використовуватись для виконання низки таких функцій, як: граматична, прагматична, логічна, комунікативна й емоційна.

Проведений аналіз частотності використання інвертованих речень із різними функціями у творах Сомерсета Моема «Нескорена» та «Лев'яча шкура», представлено діаграму.

Ключові слова: інверсія, інвертовані речення, переклад, граматична інверсія, стилістична інверсія, функції інверсії, непрямий порядок слів у реченні, логічна інверсія, прагматична інверсія, емоційна інверсія, граматична інверсія, комунікативна інверсія.

Постановка проблеми. Дослідження інверсії в художніх творах є актуальним питанням у сучасній англійській мові, оскільки від порядку слів у реченні залежать значення і сенс самого речення. Феномен інверсії досить популярний як у віршах і піснях, так і в художніх творах. Дана тема цікава з погляду визначення функцій зміни порядку слів і уживання різних типів інверсії в англійській мові. Аналіз інвертованих речень показує, що, крім граматичної інверсії, є стилістична інверсія, за допомогою якої виражається емоційно-експресивний момент у комунікації.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчити функції інвертованих речень у творах Сомерсета Моема, виокремити частотність використання функцій інверсії, з наведенням конкретних прикладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен інверсії в англійській мові вивчали такі відомі лінгвісти, як Р. Якобсон [1], Л. Грін [2], Б. Бірнер [3], І. Арнольд [4] та багато інших.

Метою статті є дослідження теоретичного обґрунтування та практичного аналізу використання різних типів інверсії у творах Сомерсета Моема, детальний аналіз інвертованих речень, визначення їхніх функцій. Поставлена мета передбачає виконання таких завдань:

1. На основі аналізу лінгвістичної літератури розкрити суть терміна «інверсія».

2. Описати особливості застосування граматичної та стилістичної інверсії.

3. Проаналізувати декілька інвертованих речень у творах Сомерсета Моема «Нескорена» [5] та «Лев'яча шкура» [6], визначити їхні функції та частотність використання.

Виклад основного матеріалу. Конструкції зі зворотним порядком слів дістали назву «інверсія». Традиційний порядок слів у реченні виглядає так: підмет, присудок, додаток, інші члени речення. Проте іноді дане правило порушується. Згідно з І. Гальперінім, традиційний порядок слів – це порядок слів, що не має якоїсь особливої мети в реченні [7, с. 330]. Тому інверсія виконує такі функції: логічну, граматичну, емоційну, комунікативну та прагматичну.

Такі вчені, як І. Арнольд та В. Кухаренко, розрізняють граматичну та стилістичну інверсію. Закордонні лінгвісти називають непрямий порядок слів у реченні не тільки “inversion”, а й “fronting” [8, с. 327]. Як приклади були використані інвертовані речення із творів Сомерсета Моема «Нескорена»

та «Лев'яча шкура». У літературній мові часто на початок виносять додаток, а підмет і присудок залишаються на місцях: *The place she often visited* [5, с. 17], *Worried I was not* [6, с. 4]. Але різниця в термінах означає тільки відмінність у типології інверсії. Під терміном “inversion” вони розуміють граматичну інверсію, а під терміном “fronting” мають на увазі стилістичну.

Грамматична інверсія – це структура, у якій присудок у реченні стоїть перед підметом. Грамматика розглядає інверсію, у свою чергу, як порушення граматичних правил будови пропозиції. Грамматика описує, який із членів речення «виділений», а стилістика – який ефект дасть виділення саме цього члена речення. Виділяють дві головні форми інверсії, як-от: повна інверсія, тобто інвертоване речення, у якому присудок стоїть перед підметом (*Just as lovely was you in that dress*) [5, с. 12]; часткова інверсія, де допоміжне дієслово передує підмету (*Never have I heard such a ridiculous fact*) [5, с. 20]. Така форма інверсії дуже часто спостерігається в англійській мові, бо вона передбачає використання форм із допоміжним дієсловом *do*. Завдяки цьому поєднуються інверсія і прямий порядок слів (*Do they have a choice?*) [6, с. 6].

Стилістична інверсія – це порушення сталого порядку членів у реченні, тому один із них виділяється і набуває спеціальної конотації емоційності або експресивності [9, с. 312].

Будучи стилістичним прийомом, інверсія служить засобом посилення експресивності художнього твору. З погляду стилістики порушення традиційного порядку слів накладає додаткові смислові відтінки, підсилює або послаблює смислове навантаження окремого члена речення [7, с. 58]. Загальна стилістична функція інверсії зазвичай виявляється з більш широкого контексту, ніж речення. Інверсія в сучасній англійській мові може передбачати різне розміщення членів речення. Художній стиль, як і науковий, розмовний, публіцистичний і офіційно-діловий, має характерні особливості. Йому притаманні прийоми, серед яких стилістична інверсія, яка виникла як особливість письмового типу мови. Саме в ньому вона набуває особливого, емоційно-експресивного характеру, хоча не можна не відзначити, що вона відіграє таку роль і в газетному стилі. Інверсію у сфері стилістики вивчали такі всесвітньо відомі дослідники, як І. Арнольд та І. Гальперин, бо це той прийом, який не можна не брати до уваги, оскільки він є відносно часто вживаним у межах функціональних стилів мови.

Отже, граматична інверсія змінює граматичне значення речення і передбачає те, що присудок буде передувати підмету. Стилістична інверсія виділяє один із членів речення, у результаті чого надає висловам деякого емоційного забарвлення, до того ж присудок не завжди буде передувати підмету. Стилістична інверсія як складова частина відіграє важливу роль у вираженні емоційної характеристики висловлювання та підсилення емоційної функції.

Незважаючи на те, що носіям мови все ж більш звично висловлювати свої думки за допомогою прямого порядку слів, який, на їхню думку, відповідає правилам граматики англійської мови, провідні англомовні граматики виділяють безліч випадків уживання інверсії в мові, оскільки вона несе в собі певне смислове забарвлення речення. Отже, хоча прямий порядок слів і спостерігається в англійській мові, усе ж таки вживання інверсії не втрачає своєї значущості, оскільки відіграє важливу роль у реченні та виконує багато функцій.

На прикладі творів Сомерсета Моема «Нескорена» та «Лев'яча шкура» ми проаналізували декілька інвертованих речень, розглянули їх переклад, визначили їхні функції. Отже, однією з основних функцій інвертованих речень є логічна.

Така функція інверсії може логічно виділяти найбільш істотну частину речення, поміщати її перед вихідним.

“A couple bottles of wine put the farmer's wife on the table” [5, с. 2] – *Пару пляшок вина дружина фермера поставила на стіл.*

Ми визначили, що емоційна функція інверсії існує для того, щоб привернути увагу читача й утримати її протягом усього твору, пробудити в читача емоції та вплинути на його почуття.

“And down her hand appeared a thin track of blood” [5, с. 12] – *По її руці тонким струмочком стікала кров.*

Ще однією важливою функцією інвертованих речень є комунікативна функція, що характеризується зміною місця розташування будь-якого члена речення, початком якого є дієслово, з метою смислової або стилістичної емпізи. Іноді комунікативна функція інверсії супроводжується граматичною функцією [7].

“So worried I was too!” [6, с. 14] – *Який же схвилюваний я був також!*

Як ми бачимо, прагматична функція інверсії не тільки підкреслює окремі члени речення, а й надає експресивного та прагматичного забарвлення всьому реченню.

“It'll be alright, I tell myself so many times, will it be absolutely fine” [5, с. 14] – *Усе буде добре, я стільки разів кажу собі, усе буде дуже добре.*

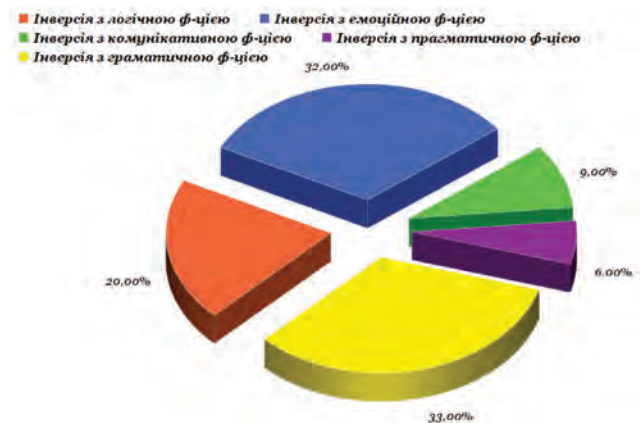
Найчастіше в англійській мові спостерігається граматична функція. Зокрема в літературі, оскільки це структура, у якій присудок передує підмету. Завдяки цьому поєднуються й інверсія та прямий порядок слів. Власне граматична функція, яка полягає в тому, що порядок слів служить для вираження певних синтаксичних відносин: суб'єктно-об'єктних відносин, суб'єктно-предикатних відносин, атрибутивних відносин тощо.

“Behind the door only their motorcycles were left” [5, с. 4] – *А за дверима залишились тільки їхні мотоцикли.*

Під час аналізу функцій інвертованого речення потрібно враховувати, що заміна членів речення місцями може порушити прямий порядок слів, що може призвести до зміни логічного змісту речення, надати додаткового емоційного забарвлення цілому реченню. Як ми бачимо, в англійській мові існує безліч видів інвертованих речень, що мають різні функції. Дуже важливо визначити, до якої саме функції належить той чи інший приклад інверсії, чи несе він якість забарвлення і смислове навантаження в реченні.

Отже, можемо зробити висновок, що під час перекладу порядок слів відіграє значну роль, оскільки він вказує на відтінок функцій в інвертованих реченнях, що безпосередньо впливає на зміст самого висловлювання.

Частотність використання інверсії з певними функціями:

У результаті проведеного аналізу особливостей використання інверсії з певними функціями можна зробити висновок, що інвертовані речення із граматичною функцією з'являються у творах найчастіше, а інверсія із прагматичною функцією є найменш поширеною у творах Сомерсета Моєма «Нескорена» та «Лев'яча шкура».

Аналіз прикладів інверсії в англійській мові показав, що вона може виконувати різні функції у висловлюваннях. Ці функції служать для різних цілей авторів. Іноді вони служать для виділення якогось слова або фрази в цілому тексті, щоб читач краще запам'ятав інформацію, а іноді різні функції інверсії служать для підвищення експресивності висловлювання, щоб вплив на читача також посилювався.

Дискусії щодо порядку слів в англійському реченні досі актуальні й обговорюються багатьма лінгвістами. Річ у тому, що, наприклад, в українській мові, завдяки відмінковим закінченням, міняти місцями члени речення цілком допустимо, оскільки його основний зміст водночас залишиться майже незмінним. Трапляється, що інвертований порядок слів у реченні може виконувати декілька функцій водночас, але одна з функцій завжди висувається на перший план. Протягом багатьох років письменники використовували найрізноманітніші прийоми, що набувають нового змісту завдяки авторському задуму. Інвертування порядку слів має досить сильний емоційний ефект в англійській мові, на відміну від української мови, де немає фіксованого порядку слів у реченні. Для передачі експресивності висловлювання перекладачам доводиться проявляти творчий підхід, застосовувати посилювальні засоби, характерні для тієї мови, якою здійснюється переклад.

Важливо, що порядок слів зазвичай наголошує на зв'язку між складниками речення. Те чи інше розташування слів вказує на наявність між цими словами якогось зв'язку. Тобто порядок слів в англійському реченні має чітко визначений характер. У разі зміни «звичного», «правильного» (тобто граматичного) порядку слів, сторона, що сприймає (адресат, слухач), отримує сигнал, виділяє цей вислів або речення, бо воно вирізняється з низки однорідних, «сірих» висловлювань. Тобто інверсія починає виконувати вже інші функції, властиві їй. Зміна порядку слів веде до зміни зв'язків між словами, а значить, і до зміни змісту, який закладено в реченні.

Отже, як ми бачимо, незважаючи на визначений порядок слів в англійській мові, там усе ж спостерігається багато відхилень від нього. Зміна звичного порядку слів у реченні завжди має бути виправдана. Не в усіх конструкціях можна переставляти члени речення. Наприклад, у дружньому листуванні та повсякденному спілкуванні інверсія трапляється вкрай рідко, є опціональною, проте найчастіше до неї вдаються в письмовій мові, причому як у формальній, так і в літературній. Для інверсії в сучасній літературній англійській мові поступово стає характерним стилістичне виділення будь-якого з елементів висловлювання в логічному плані, або виділення всього висловлювання загалом в емоційному плані. Інверсія в англійській письмовій літературі також розглядається письменниками як лінгвістичний засіб, який дозволяє облагородити мову, робить її виразною і яскравою. Тому зазвичай інвертований порядок слів у сучасній англійській мові, який має стилістичні цілі, – явище писемного мовлення. Саме тому інвертовані речення найчастіше бачимо у творах.

Література:

1. Якобсон Р. О лингвистических аспектах перевода. Киев, 2007. 543 с. URL: <http://www.philology.ru/linguistics1/jakobson-78.htm> (дата звернення: 12.02.2021).
2. Грин Л. Синтаксис и семантика / общ. ред. С. Лейнхарт. Издательство Оксфордского университета, 2015. 345 с.
3. Бірнер Б.Дж. Language and Meaning. АБінгдон, 2007. 147 с.
4. Арнольд И. Стилистика. Современный английский язык. Киев, 2007. 541 с.
5. Maugham S. Short stories. *The Unconquered*. Велика Британія, 1978. С. 5–22.
6. Maugham S. Short stories. *The Lion's skin*. Велика Британія, 1978. С. 4–30.
7. Гальперин І. Стилистика английского языка. Москва, 2010. 330 с.
8. Кочетова В. Прагмалингвистические и жанровые особенности инверсии в современном английском языке. URL: <http://www.online-science.ru/m/products/filologicheskie-nauki/gid655/pg0/> (дата звернення: 11.03.2021)
9. Кухаренко В. Практикум по стилистике английского языка. Тамбов, 2009. 370 с.

Kosenko A., Marushchak Ye. Typology and functions of inversion on the materials of Somerset Maugham's works

Summary. The article is devoted to the study of the peculiarities of the usage of inversion as a specific stylistic device in Somerset Maugham's works "Unconquered" and "Lion's Skin". Particular attention is paid to the analysis of such a syntactic construction as inversion. Inversion in English is a violation of the direct order of words in the sentence, in which the predicate may precede the subject. Non-standard word order is used in some constructions or when it is necessary to highlight a certain word.

The novelty of the article is to study the phenomenon of inversion through the prism of the functioning of inverted sentences, as it is shown that the authors, depending on their intentions, actively use inversion to create different types of semantic coloring of works. Inversion occupies almost a leading position among the stylistic devices that the authors use to awaken the feelings and imagination of the reader. This may be due to the fact that the authors by violating the usual order of words try to convey to readers certain important information, to bring to the fore exactly the information they want to convey to readers, and not that which the reader can reach with their own considerations.

Despite the fact that the English language is analytical and there is a fixed word order, there are many different cases of permutation of sentence members, as, for example, in fiction. Inversion can very often be found in fiction, where it is actively used to enrich, embellish, emotionally enhance individual sentences and brighten the text. This article examines inverted sentences in Somerset Maugham's works "Unconquered" and "The Lion's Skin". Particular attention is paid to the typology of inversion, various types of grammatical and stylistic inversion are described. The main emphasis is on the study of the functioning of inverted sentences in the works "Unconquered" and "Lion's Skin". The example of inverted sentences from these works shows that depending on the type of inversion and the author's intentions, it can be used to perform a number of such functions: grammatical, pragmatic, logical, communicative and emotional.

An analysis of the frequency of use of inverted sentences with different functions in the works of Somerset Maugham "Unconquered" and "Lion's Skin" is made a diagram is presented.

Key words: inversion, inverted sentences, translation, grammatical inversion, stylistic inversion, inversion functions, indirect word order in sentence, logical inversion, pragmatic inversion, emotional inversion, grammatical inversion, communicative inversion.